

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки
Кафедра географії

Алла Потапова

ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА

Методичні рекомендації

Луцьк
2013

УДК 911.3:30+911.3:3(07)

ББК 65.049я73-9+60.522.14я73-9

П-64

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 4 від 18 грудня 2013 р.).

Рецензенти: Ільїн Леонід Володимирович – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельного господарства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Павловська Тетяна Сергіївна – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Потапова А. Г.

П-64 Переддипломна практика : методичні рекомендації / Алла Геннадіївна Потапова. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2013. – 29 с.

Методичні рекомендації з переддипломної практики розроблені для студентів спеціальностей „Економічна та соціальна географія” денної та заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційних рівнів „Спеціаліст” та „Магістр”. Дані матеріали спрямовані на допомогу студентам у підготовці та проходженні переддипломної практики.

УДК 911.3:30+911.3:3(07)

ББК 65.049я73-9+60.522.14я73-9

© Потапова А. Г., 2013

© Східноєвропейський національний університету імені Лесі Українки, 2013

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ПРОГРАМА ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ	5
1.1. Мета і завдання переддипломної практики.....	5
1.2. Порядок проходження переддипломної практики.....	6
1.3. Зміст переддипломної практики.....	6
1.4. Форми і методи контролю.....	6
1.5. Вимоги до складання звіту про практику.....	7
1.6. Захист переддипломної практики.....	9
2. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ ДИПЛОМНИХ РОБІТ	10
3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ	11
3.1. Загальні вимоги до оформлення.....	11
3.2. Оформлення структурних елементів (заголовків).....	11
3.3. Оформлення ілюстрацій.....	11
3.4. Оформлення таблиць.....	12
3.5. Оформлення формул.....	13
3.6. Оформлення переліку посилань та посилань у тексті.....	14
3.7. Оформлення додатків.....	16
4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	17
5. ДОДАТКИ	18

ВСТУП

Виробнича переддипломна практика для студентів 5 курсу денної та 6 курсу заочної форми навчання спеціальності „Економічна та соціальна географія” Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки є складовою частиною навчального процесу: вона передбачена навчальним планом і базується на чинних засадах державного регулювання проходження практики. Зміст виробничої переддипломної практики визначається сучасними вимогами до підготовки фахівців (спеціалістів, магістрів) за спеціальністю „Економічна та соціальна географія” у відповідності з потребами забезпечення суб’єктів господарської діяльності економістами.

Тривалість практики – шість тижнів.

Проходження практики відображається студентами у щоденнику, в якому керівник практики від підприємства (установи чи організації) дає характеристику студенту, оцінює його сумлінність, дисциплінованість, ставлення до виконання обов’язків, рівень засвоєння знань згідно програми практики.

За результатами проходження практики студент повинен знати:

1. Основні цілі та завдання економіко-географічних досліджень.
2. Особливості суспільно-географічного положення досліджуваного підприємства, дії різноманітних факторів, які впливають на функціонування об’єкту.
3. Природно-ресурсний потенціал регіонального значення.
4. Економічний потенціал досліджуваного об’єкту.
5. Основні методи проведення та організації соціально-економічних досліджень.

За результатами проходження практики студент повинен вміти:

1. Організувати і проводити науково-дослідницьку діяльність, застосовувати набуті теоретичні знання та методології, методи дослідження.
2. Шукати, збирати і обробляти різноманітні фактичні дані, які характеризують умови і особливості соціально-економічного розвитку регіону.
3. Критично аналізувати, оцінювати та прогнозувати суспільні явища і процеси.
4. Оволодівати новими інформаційними і комп’ютерними технологіями дослідження.
5. Здатність до спільної творчої діяльності, до ефективних комунікативних взаємодій, застосування набутих знань на конкретному робочому місці.

1. ПРОГРАМА ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

1.1. Мета і завдання переддипломної практики

Переддипломна практика є складовою навчального процесу підготовки майбутніх спеціалістів. Переддипломна практика студентів останнього курсу проходить на підприємствах, в організаціях та установах, на робочих місцях спеціалістів, магістрів із напрямку підготовки „Економічна та соціальна географія”.

Метою переддипломної практики є закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання; формування у них професійних умінь за відповідною спеціальністю для прийняття самостійних рішень у конкретних умовах роботи; виховання потреби систематично поновлювати свої знання для підтримання власної конкурентоспроможності на сучасному ринку праці, а також збір фактичного матеріалу для виконання дипломних (магістерських) робіт.

Результатом переддипломної практики є узагальнення та вдосконалення здобутих знань, практичних умінь і навичок, оволодіння професійним досвідом та формування готовності випускників до самостійної трудової діяльності, а також збір та опрацювання матеріалів для завершення випускової кваліфікаційної роботи й оформлення його результатів.

У процесі проходження переддипломної практики студент повинен ознайомитися зі структурою підприємства, організації чи установи (бази практики), організацією і методами роботи професіоналів за напрямом підготовки „Економічна та соціальна географія”. Під час перебування на переддипломній практиці практикант збирає матеріали для написання дипломної (магістерської) роботи спеціаліста, магістра.

Завданнями переддипломної практики є ознайомлення студентів зі специфікою майбутньої спеціальності, отримання первинних професійних знань та умінь із загальнопрофесійних та спеціальних дисциплін.

1.2. Порядок проходження переддипломної практики

Тривалість переддипломної практики визначається навчальним планом. Методичне керівництво практикою здійснює випускова кафедра. Перед відбуттям студентів на практику керівник переддипломної практики від кафедри проводить нараду, на якій студентів ознайомлюють із програмою переддипломної практики, порядком її проходження, вимогами до складання звіту про проходження переддипломної практики, вирішують інші організаційні питання.

На базі практики студенту-практиканту призначається керівник практики з числа кваліфікованих працівників.

До обов'язків керівника від бази практики входять:

- складання (разом з практикантом) календарного плану проходження практики відповідно до тематичного плану, який розроблений кафедрою;
- створення практиканту необхідних умов для проходження практики;
- надання необхідних консультацій та роз'яснень стосовно окремих питань, передбачених тематичним планом;
- контроль за дотриманням практикантом трудової дисципліни;
- підготовка характеристики на практиканта, у якій має міститися оцінка виробничої практики за національною (чотирибальною) шкалою („відмінно”, „добре”, „задовільно”, „незадовільно”);
- допомога практиканту у складанні звіту про практику.

Практикант під час проходження практики зобов'язаний:

- працювати над виконанням завдань, передбачених програмою практики;
- дотримуватися режиму робочого дня, правил внутрішнього розпорядку, що діють на базі практики;
- виконувати завдання керівника практики на відповідних ділянках, на яких проходить практика, щодо практичного вивчення програми практики;
- брати участь у виробничих нарадах, професійному навчанні і самостійно вивчати нормативну документацію;
- підтримувати контакт із кафедрою;
- підготувати звіт за результатами практики.

1.3. Зміст переддипломної практики

Зміст переддипломної практики студента визначається переліком питань, що містяться в тематичному плані, наведеному в програмі практики.

Кількість часу, відведеного на опрацювання питань, уточнюється керівником практики від бази практики разом із практикантом відповідно до наявного на базі практики матеріального та нормативного забезпечення. Конкретний перелік питань, за якими повинна проходити практика, а також орієнтовний розподіл часу для їх опрацювання наведені у тематичному плані проходження практики.

1.4. Форми і методи контролю

Проходження практики студентом контролюється керівниками практики від бази практики та кафедри. Практикант повинен дотримуватися режиму роботи та правил внутрішнього розпорядку бази практики.

Практикант веде щоденник, в якому коротко описує зміст виконаної роботи, вносячи відповідні записи. Виконання кожного розділу практики контролюється керівником практики від бази практики. Після закінчення практики керівник від бази практики виставляє в характеристиці студенту загальну оцінку за національною (чотирибальною) шкалою („відмінно”, „добре”, „задовільно”, „незадовільно”), яка характеризує рівень знань та

навичок, отриманих студентом під час проходження практики, сумлінність виконання програми практики.

1.5. Вимоги до складання звіту про практику

Практикант складає звіт про практику, в якому висвітлює виконану роботу. Цей звіт має відбити повну характеристику самостійної роботи практиканта на базі практики. Не допускається у звіті переказ матеріалів, викладених у навчальних посібниках, інструкціях та лекціях. Звіт про практику перевіряє і підписує керівник практики від підприємства.

Виконаний звіт із переддипломної практики представляється у пластиковому швидкозшивачі з усіма необхідними підписами (студента та керівника від бази практики) і печатками бази практики.

Мета роботи над звітом – напрацювання деяких елементів майбутньої дипломної (магістерської) роботи (таких як: реферат, зміст, вступ, перелік посилань) для формування у студента більш деталізованого уявлення щодо головних завдань та структури свого дослідження. Крім того, сформований звіт є базою для оцінки з боку керівників якості проведеної практикантом роботи з підготовки дипломної (магістерської) роботи. Звіт також необхідний як основа для планування подальшої роботи студента над дипломною (магістерською) роботою та внесення необхідних змін у роботу з урахуванням зауважень керівника від університету, висловлених під час захисту звіту.

Звіт із переддипломної практики повинен містити такі обов'язкові елементи.

1. Індивідуальний щоденник переддипломної практики (додаток А), в якому обов'язково мають бути:

- розпорядження на практику, із зазначенням бази практики та терміном її проходження, підписаний деканом факультету і керівником від бази практики та завірений печаткою факультету (додаток Б);
- календарний графік проходження практики (додаток В);
- робочі записи під час практики (додаток Д);
- відгук керівника від бази практики про роботу студента на практиці із заповненою шкалою оцінки, вказаною прописом оцінкою, підписаний керівником від бази практики та завірений печаткою бази практики (додаток Е);
- висновки керівника практики від факультету із заповненням лише загальної інформації про строки, базу практики та студента (додаток Ж).

2. Титульний лист з обраною темою дипломної роботи, підписами студента та керівника від бази практики (додаток І).

3. Зміст звіту з переддипломної практики.

4. Вступ.

5. Основний текст звіту, який повинен містити такі складові:

5.1. Загальну характеристику роботи суб'єкта господарювання, де проходила практика.

5.2. Систематизацію та аналіз нормативно-законодавчої бази за обраною темою дипломної (магістерської) роботи.

5.3. Напрацьований під час практики методичний або розрахунково-аналітичний матеріал за обраною темою дипломної (магістерської) роботи.

6. Реферат до звіту та орієнтовний реферат до дипломної роботи за обраною темою (додаток К, Л).

Обсяг реферату – не більше 500 слів, розміщується на одній сторінці. Реферат призначений для ознайомлення з роботою. Він повинен бути стислим та інформативним. Реферат повинен містити:

– відомості про обсяг дипломної (магістерської) роботи (кількість сторінок), кількість рисунків, таблиць, додатків, використаних літературних джерел. Наприклад: „Дипломна робота: 100 с., 10 рис., 20 табл., 2 додатки, 45 джерел” (в орієнтовному рефераті до майбутньої дипломної (магістерської) роботи цифри не вказуються або вказуються їх орієнтовні величини).

– текст реферату, який повинен містити: об'єкт дослідження, мету дипломної (магістерської) роботи, методи дослідження, результати дослідження, висновки.

– список ключових слів (від 5 до 15 слів або словосполучень). Ключові слова, які є визначальними для розкриття суті дипломної (магістерської) роботи, розміщуються в кінці реферату, пишуться з абзацу заголовними (великими) літерами у називному відмінку в рядок через кому (без напису „Ключові слова”).

7. Орієнтовний вступ до дипломної (магістерської) роботи за обраною темою (3-5 с.) (додаток Н), де потрібно відобразити такі позиції: 1) актуальність обраної теми; 2) мету дослідження; 3) завдання дослідження; 4) об'єкт дослідження; 5) предмет дослідження; 6) методи дослідження; 7) структуру роботи (з коротким викладенням змісту розділів); 8) фактологічну основу (базу дослідження, за матеріалами якої виконується дипломна (магістерська) робота)).

8. Орієнтовний зміст дипломної роботи (додаток М) у вигляді складного плану (тобто мінімум 2 підрозділи у кожному розділі), який повинен містити такі складові:

8.1. Перший розділ (загально оглядовий). У першому розділі викладають теоретичні та методологічні аспекти обраної теми дослідження. У ньому подаються визначення використовуваних у роботі понять та термінів, їх систематизація, формулюється проблематика дослідження, критично розглядаються різні точки зору щодо досліджуваної теми, розглядається історичний аспект стосовно розвитку поставленої проблеми, аналізуються принципи нормативно-законодавчого регулювання процесів, що розглядаються, подається зарубіжний досвід розв'язання проблеми, проводиться макроекономічний аналіз окремих аспектів управління суб'єктів господарювання тощо.

8.2. Другий розділ (методико-аналітичний). У другому розділі викладаються методологія та результати аналітичних досліджень обраної

проблеми, проводиться аналіз об'єкта дослідження, визначаються та обґрунтовуються конкретні методи дослідження і розв'язання розглянутих у попередньому розділі питань.

8.3. Третій розділ (розрахунково-аналітичний). У третьому розділі на основі описаних вище методів дослідження здійснюються розрахунки, які ілюструють застосування обраної методики, проводиться аналіз результатів розрахунків для конкретних суб'єктів господарювання, за результатами якого формулюються практичні рекомендації, обґрунтовуються причини та фактори виявлених недоліків, формулюються конкретні пропозиції щодо вирішення поставлених у першому розділі проблем. Окрім цього, можуть бути обґрунтовані реальні можливості і пропозиції стосовно реалізації позитивного досвіду вирішення аналізованих проблем (у тому числі зарубіжного), пропозиції та напрямки їх удосконалення.

Усі розділи дипломної (магістерської) роботи повинні бути логічно пов'язаними між собою, доповнювати та поглиблювати один одного. Зміст окремих розділів має відповідати їх назвам, а назви розділів та підрозділів повинні відповідати обраній темі дипломної (магістерської) роботи.

9. Орієнтовний перелік літературних джерел, напрацьований під час практики як база для написання дипломної роботи за обраною темою (не менше 40 джерел), який повинен містити такі складові (з відповідними підзаголовками):

9.1. Нормативно-законодавчі акти.

9.2. Наукові та навчально-методичні видання (підручники, монографії, посібники тощо) (не менше 10 джерел).

9.3. Статті з періодичних видань (журналів) за останні 5 років (не менше 10 джерел).

10. Додатки.

Практикант подає на кафедру звіт про переддипломну практику на наступний день після закінчення практики.

1.6. Захист переддипломної практики

Підсумки результатів переддипломної практики студента оцінюють під час захисту ним звіту про практику перед комісією, що призначається кафедрою. Захист звіту про практику оцінюється за шкалою оцінювання (національною та ECTS).

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою Залік
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
75 – 81	C	
67 – 74	D	Задовільно
60 – 66	E	
1 – 59	Fx	Незадовільно

Розподіл балів, які отримують студенти

Зміст роботи, що оцінюється	Кільк. балів
1. Теоретична підготовка: знання методики та технологій виробництва; володіння матеріалом під час виконання завдань	10
2. Психолого-педагогічна майстерність: педагогічний такт, комунікабельність, емпатійність, не конфліктність тощо.	5
3. Особистісні характеристики: ініціативність, самостійність, професійна спрямованість, інноваційність тощо.	5
4. Оцінювання процесу проходження практики	20
5. Оцінювання звітної документації: реферат до звіту та реферат до дипломної роботи; зміст основної частини дипломної роботи у вигляді складного плану; перелік літературних джерел, напрацьований під час практики; картосхеми, графіки, діаграми.	35
6. Оцінювання допоміжної документації: загальне оформлення щоденника; оформлення наочних матеріалів, схем, знімків тощо.	5
7. Захист практики	20
Сума	100

Оцінка захисту студентом звіту про практику заноситься до екзаменаційної відомості та проставляється у заліковій книжці. Студент, який не виконав програму практики й отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку, під час захисту звіту про практику, направляється на практику повторно або відраховується з університету.

2. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ ДИПЛОМНИХ РОБІТ

1. Природний агроресурсний потенціал області: структура і особливості використання.
2. Особливості фінансових послуг як економічної діяльності (на прикладі ПАТ КБ „Приватбанк”.
3. Фермерські господарства та перспективи їх розвитку у області (України).
4. Туристично-рекреаційний комплекс області (України).
5. Банківські установи на ринку фінансових послуг.
6. Особливості функціонування міжгалузевих комплексів регіонального рівня.
7. Соціально-економічна характеристика фінансової інфраструктури області.
8. Територіально-виробничий комплекс: структура та оцінка.
9. Шляхи підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва на матеріалах підприємства.
10. Територіальна організація сфери послуг області.
11. Суспільно-географічний аналіз та оцінка земельних ресурсів (міста, області, району).
12. Особливості впливу господарської діяльності підприємства на регіональний розвиток АПК області (району, України).
13. Особливості агропромислового розвитку району.
14. Сучасні картографічні дослідження в Україні.

15. Особливості народногосподарського комплексу України (області).
16. Хімічна промисловість України (області).
17. Економічне районування та територіальна структура народногосподарського комплексу України.
18. Електроенергетика України, фінансові проблеми та перспективи галузі.
19. Електроенергетика України (області).
20. Загальні риси зовнішньоекономічних зв'язків України.
21. Інтеграційна система України.
22. Інтеграція України у світове господарство.
23. Національний склад населення України та його територіальні особливості.
24. Суспільно-географічні особливості функціонування сільськогосподарського підприємства області.
25. Лісовиробничий комплекс області.
26. Особливості формування і розвитку мережі системи комерційного банку.
27. Сучасна демографічна ситуація області.
28. Управління інвестиційною діяльністю підприємства.
29. Лізинг і його роль у формуванні підприємств.
30. Управління фінансовими інвестиціями.
31. Залучення банківських кредитів для формування фінансових ресурсів підприємства.
32. Управління діяльністю підприємства.
33. Формування ресурсів підприємства та ефективність їх використання.

3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

3.1. Загальні вимоги до оформлення

Звіт оформлюється на аркушах формату А4 (210x297 мм) з розрахунку 28-30 рядків на сторінці (міжрядковий інтервал 1,5); висота літер і цифр не менше 1,8 мм (шрифт Times New Roman 14). Розміри полів: верхнє та нижнє – 20 мм, ливе – 25 мм, праве – 10 мм.

3.2. Оформлення структурних елементів (заголовків)

Назви структурних елементів (заголовки) „ЗМІСТ”, „ВСТУП”, „РЕФЕРАТ”, „СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, „РОЗДІЛ”, „ВИСНОВКИ”, „ДОДАТКИ” не нумерують. Назви основних структурних елементів потрібно розміщувати по центру рядка і друкувати заголовними (великими) літерами без крапки наприкінці, не підкреслюючи.

Розділи, підрозділи і пункти повинні мати заголовки. Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів роботи потрібно починати з абзацу і друкувати малими літерами, крім першої заголовної, не підкреслюючи, без крапки

наприкінці. Розділи роботи нумеруються арабськими цифрами з крапкою. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, розділених крапкою („2.3.”). Після номера підрозділу крапку ставлять. Номер пункту складається з номера розділу, номера підрозділу і номера пункту, розділених крапкою („2.3.1.”). Після номера пункту крапку ставлять (додаток Д).

Абзацний відступ повинен бути однаковим по всьому тексту роботи і дорівнювати п'ятьом знакам.

Заголовок повинен складатися з одного речення. Переноси слів у заголовках не допускаються. Між заголовком і попереднім текстом повинно бути пропущено два рядки, між заголовком і наступним текстом – один рядок. Між двома заголовками (наприклад, розділу та підрозділу) рядок не пропускається. Не допускається розміщувати заголовок розділу, підрозділу, а також пункту і підпункту у нижній частині сторінки, якщо після нього вміщується лише один рядок тексту.

Сторінки звіту нумеруються арабськими цифрами, дотримуючись наскрізної нумерації по всьому тексту роботи. Номер сторінки не проставляється тільки на 1-му (титульному) аркуші. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки наприкінці.

3.3. Оформлення ілюстрацій

Ілюстрації (рисунок, графіка, схеми, діаграми) потрібно розміщувати в роботі безпосередньо після тексту, у якому вони згадуються вперше або одразу на наступній сторінці. На усі ілюстрації в роботі повинні бути дані посилання.

За необхідності під ілюстрацією поміщають пояснювальні дані. Ілюстрації повинні мати назву. Назва ілюстрації позначається словом „Рис. ....”, що разом із назвою ілюстрації поміщають під ілюстрацією після пояснювальних даних.

Ілюстрації потрібно нумерувати арабськими цифрами з порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, що наводяться в додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації в цьому розділі, розділених крапкою (крім ілюстрацій, наведених у додатках), наприклад, „Рис. 3.2. Схема розміщення”, що означає другий рисунок третього розділу). Номер підрозділу або пункту у номері рисунка не вказується.

3.4. Оформлення таблиць

Цифровий матеріал оформляють, як правило, у вигляді таблиць. Таблицю розміщують безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. Допускається розміщувати таблицю уздовж довгої сторони аркуша. На усі таблиці повинні бути посилання в тексті роботи (наприклад, табл. 2.1).

Таблиці нумеруються арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться в додатках. Номер таблиці

складається з номера розділу і порядкового номера таблиці в цьому розділі, розділених крапкою, крім таблиць, що наводяться у додатках.

Таблиця 2.1

(назва таблиці)				
Головка	Заголовок граfi		Заголовок граfi	
	підзаголовок	підзаголовок	підзаголовок	підзаголовок
Боковик				

Якщо рядки чи граfi таблиці виходять за формат сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під іншою, або поруч, або переносячи частину таблиці на наступну сторінку. При цьому в кожній частині таблиці поміщають її головку і боковик. При поділі таблиці на частини допускається її головку і боковик замінити відповідно номерами граф чи рядків.

При цьому нумерацію виконують арабськими цифрами граfi і (чи) рядка першої частини таблиці.

Слово „Таблиця _____” зазначають один раз ліворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: „Продовження таблиці _____” з номером таблиці та без зазначення її назви.

Якщо наприкінці сторінки таблиця переривається та її продовження буде на наступній сторінці, у першій частині таблиці нижню горизонтальну лінію, що обмежує таблицю, не проводять.

Графу „Порядковий номер” у таблицю включати не допускається. За необхідності нумерації даних порядкові номери потрібно зазначити в першій граfi (боковику) таблиці, безпосередньо перед їх назвою.

Заголовки граф таблиці друкують великими літерами, а підзаголовки маленькими, якщо вони складають одне речення із заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть маленькими літерами з першої великої. Наприкінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф пишуться в однині. За відсутності окремих даних у таблиці потрібно ставити прочерк (тире).

3.5. Оформлення формул

Формули розміщують безпосередньо після тексту, в якому вони загадуються, по центру рядка. Вище і нижче кожної формули залишають не менше одного вільного рядка.

Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в цьому розділі, розділених крапкою (наприклад, (1.3) – третя формула першого розділу). Номер формули вказують на рівні формули в дужках у крайньому правому положенні на рядку. Пояснення позначень символів і числових коефіцієнтів, що входять у формулу, наводяться безпосередньо під формулою у тій послідовності, у якій вони подані у формулі.

Пояснення значення кожного символу і числового коефіцієнта подаються з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом „де” без двокрапки.

Приклад:

Відомо, що

$$S=P+I, \quad (2.1)$$

де S – нарощена сума;

P – початкова сума;

I – процентні гроші.

Переносити формули на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, причому знак операції на початку наступного рядка повторюють. При перенесенні формули на знаку операції множення застосовують знак “ $\times$ ”.

Формули, що впливають одна з іншої і не розділені текстом, відокремлюють комою.

Приклад:

$$f_1(x,y) = S_1 \text{ і } S_1 \leq S_{1\max}, \quad (2.1),$$

$$f_2(x,y) = S_2 \text{ і } S_2 \leq S_{2\max}. \quad (2.2)$$

3.6. Оформлення переліку посилань та посилань у тексті

У відповідних місцях тексту повинні бути посилання на літературні джерела, наведені в переліку посилань. Посилання на джерела по тексту позначаються порядковим номером згідно з переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, „... у працях [1–7,12]...”. Якщо посилання даються на джерела з великою кількістю сторінок (монографії, підручники), то необхідно зазначити номер сторінки, на якій міститься інформація, на яку посилаються, наприклад, „... у праці [18, с. 145]...”.

Перелік посилань формується або в порядку, в якому вони вперше згадуються в тексті, або за алфавітом. Назви та реквізити літературних джерел потрібно наводити мовою оригіналу.

Приклади оформлення літературних джерел у переліку посилань:

Законодавчі та нормативні акти

1. Державна програма захисту земель України від водної та вітрової ерозії, інших видів деградації земель на 1996-2010 рр. – Офіц. вид. – К. : Держкомзем України, 1996. – 81 с.

2. Державний земельний кадастр України станом на 1 січня 2007 р. – Офіц. вид. – К. : Держкомзем України, 2007. – Книга 1. – 258 с.

3. Земельний кодекс України : за станом на 20 червня 2007 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2007 – 212, [2] с. – (Бібліотека офіційних видань).

Монографії (один, два, три або чотири автори)

1. Бугуцький О. А. Аналіз економічної ефективності сільськогосподарського виробництва / Бугуцький О. А. – К. : Урожай, 1976. – 264 с.
2. Месель-Веселяк В. Я. Методологічні і методичні принципи грошової оцінки сільськогосподарських угідь : підр. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Я. Месель-Веселяк, М. М. Федоров. – К. : ІАЕ УААН, 1995. – 16 с.
3. Носко Б. С. Довідник з агрохімічного та агроекологічного стану ґрунтів України / Носко Б. С., Прістер Б. С., Лобода М. В. – К. : Урожай, 1994. – 332 с.
4. Деградація ґрунтів та шляхи підвищення їх родючості : [підруч. для прац. с/г, студ. геогр. ф-тів ун-в та с/г вузів та ін.] / Я. О. Мольчак, М. М. Мельнійчук, І. В. Андрощук, В. М. Заремба. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 280 с. – (Волинська обласна держ. адміністрація. Українська екологічна АН, ВДУ ім. Л. Українки).

Монографії, підручники, посібники (п'ять і більше авторів) та без автора

1. Підвищення ефективності використання, відтворення і охорони земельних ресурсів регіону / [Борщевський П. П., Чернюк М. О., Заремба В. М. та ін.]; за ред. П. П. Борщевського. – К. : Аграрна наука, 1998. – 240 с.
2. Відтворення родючості ґрунтів у ґрунтозахисному землеробстві / [упорядув., ст., пер. і прим. М. К. Шикуча]. – К. : Оранта, 1998. – 680 с.

Багатотомний документ

1. Географічна енциклопедія України : [у 3-х т.]. – К. : Українська Радянська Енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1989– .– (Науково-довідкова серія „Географія” : у 3 т. / голов. редкол.: Бабичев Ф. С. (голова) [та ін.]). . Т. 1 / [відп. ред.: Маринич О. М. (голова) та ін.]. – 1989. – 416 с.

Матеріали конференцій, з'їздів

1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників [“Молодь України і аграрна реформа”], (Харків, 11 — 13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с.
2. Природа Західного Полісся та прилеглих територій : матеріали науково-практ. конф. (Луцьк, 22-24 верес. 2005 р.) / Волинський національний ун-т ім. Л. Українки. – Луцьк : Вежа, 2005. – 288 с.
3. Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. праць / наук. ред. Ф. В. Зузук. – Луцьк : Вежа, 2004. – 223 с.

Статті в журналі

1. Заставецька О. В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території: теоретичні і методичні основи дослідження / Заставецька О. В. – Тернопіль, ТДПУ ім. В. Гнатюка, 1997. – 233 с.
2. Паламарчук В. Економічні проблеми природокористування / В. Паламарчук, І. Алмаші, Е. Шелудько // Економіка України. – 1993. – № 7. – С. 89–90.
3. Потапова А. Регіональні особливості продуктивного комплексу Волинської області / Алла Потапова, Ярослав Мольчак // Науковий вісник Чернівецького університету : Збірник наукових праць. Вип.. 391: Географія. – Чернівці : Рута, 2008. – С. 173–180.
4. Сучасний стан земель України і заходи для його поліпшення / В. В. Медведєв, С. Ю. Булигін, Т. М. Лактіонова [та ін.] // Вісник аграрної науки. – 1996. – № 12. – С. 5–13.

Електронні ресурси

1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III–IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. – 80 Min / 700 MB. – Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. – (Бібліотека студента-медика) – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000. – Назва з контейнера.
2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. – К.: CD-вид-во "Інфодиск", 2004. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. – (Всеукр. перепис населення, 2001). – Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.
2. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. „Крим-2003“) [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 4. – С 43. – Режим доступу до журн. : <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm>.

3.7. Оформлення додатків

У додатках вміщують матеріал, що є необхідним для роботи, але включати його в основну частину роботи недоцільно. Додатки розміщують у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожен додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок, надрукований угорі сторінки по центру малими літерами з першої заголовної. Над заголовком з правої сторони повинні бути слово „Додаток ___” і прописна літера, що позначає його (літери українського алфавіту А, Б, В, Д і т.д., за винятком Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ђ). Якщо додаток лише один, він позначається як „Додаток А”.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Грабовецький Б. Є. Економічне прогнозування та планування: навч. посібник / Б. Є. Грабовецький. – К. : ЦНЛ, 2003. – 188с.
2. Державне управління: навч. посібник / [Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю., Расіна А. Ю., Гордієнко Л. Ю.]. – К. : Знання – Прес, 2003. – 343 с.
3. Запоточій І. В. Державне регулювання регіональної економіки / І. В. Запоточій, В. І. Захарченко. – Одеса : ТОВ Одісей, 2003 – 592 с.
4. Інститути та інструменти розвитку територій. На шляху до європейських принципів / [за ред. Максименка С.]. – Київ : центр Ін-ту Схід-Захід, 2001.
5. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / [за ред. Гейця В. М.]. – К. : Ін-т екон. прогноз., 2003. – 1008 с.
6. Кілієвич О. Англо-український глосарій термінів і понять з аналізу державної політики та економіки / О. Кілієвич. – К.: Основи, 2003.
7. Мезенцев К. В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: Монографія / К. В. Мезенцев. – К. : ВПЦ Київський університет, 2005. – 253 с.
8. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Лісостепу України / [редкол.: Зубець М. В. та ін.]. – К. : Логос, 2004 – 776 с.
9. Серебрякова Н. А. Управління регіоном: навчальне видання / Н. А. Серебрякова Київ : центр Ін-ту Схід-Захід, 2010. – 18 с.
10. Сліпушко О. М. Політичний і фінансово-економічний словник / О. М. Сліпушко. – К. : Криниця. – 1999.
11. Сліпушко О.М. Глумачний словник чужомовних слів в українській мові / О. М. Сліпушко. – К. : Криниця. – 1999.
12. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком: Навч. посіб. / Д. М. Стеченко – К. : В.шк., 2000. – 223 с.
13. Суховірський Б. І. Регіональна стратегія економічного розвитку України: Монографія / Б. І. Суховірський. – К. : КНЕУ, 2000. – 154 с.
14. Управління регіональним розвитком: Навч. посіб. для студентів екон. та екон.-геогр. спец. вищ. навч. закладів / [Ред. Н. А. Серебрякова]. – К. : Вища шк., 2000. – 222, [1] с.
15. Хвесик М. А. Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка: навч. посібн. / Хвесик М. А., Горбач Л. М., Пастушенко П. П. – К. : Кондор, 2005. – 344 с.

Щоденник студента-практиканта

**Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки**

**Комплексний щоденник
навчальних і виробничих практик**

Студента _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

факультет _____

спеціальність _____
(шифр, назва)

Розпорядження на практику № 1

Студент _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

курс _____ група _____

направляється на _____ практику
(назва виробничої практики)

в м. (р-н) _____

на _____
(назва підприємства, установи, навчального закладу)

Термін практики з _____ 20__ р. по _____ 20__ р.

Керівник практики від факультету _____

(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Наказ № _____ від _____ 20__ р. Декан факультету _____

М. П.

Керівник від бази практики _____
(посада, прізвище, по батькові)

Інструктаж з техніки безпеки на виробництві пройшов (ла) _____
(підпис студента)

« _____ » _____ 20__ р.

Інструктаж провів _____
(підпис представника бази практики)

Календарний графік проходження практики

№ з/п	Вид роботи	Тижні проходження практики						Відмітка про виконання
		1	2	3	4	5	6	

Форма титульного аркуша звіту з переддипломної практики

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ

ЗВІТ

З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

НА ТЕМУ:

Керівник від університету:

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

Керівник від бази практики:

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

Виконав студент:

_____

(підпис)

_____

(прізвище та ініціали)

Група:

_____

Луцьк
20__р.

Приклад оформлення реферату до звіту з переддипломної практики**РЕФЕРАТ**

Звіт із практики: 25 с., 3 рис., 4 табл., 2 додатки, 40 джерел.

Мета переддипломної практики – зібрати інформацію згідно з обраною темою дипломної (магістерської) роботи, відібрати відповідну нормативно-законодавчу і фактологічну базу, сформувані орієнтовні варіанти реферату та вступу до дипломної роботи.

Об'єкт дослідження – результати господарської діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання. (Примітка: об'єктами також можуть бути економічний механізм, методи суспільної географії, методики економічного аналізу, методи складання звітності тощо).

Методи дослідження: загальнонауковий, системний, статистико-математичний, порівняльно-географічний, картографічний, горизонтальний, коефіцієнтний аналіз.

У першому розділі наведені умови і фактори розміщення об'єкту дослідження, загальна характеристика економічної та фінансової роботи суб'єкта господарювання, де проходила практика, визначено сферу, мету, завдання та особливості його соціально-економічної діяльності.

У другому розділі проведені систематизація та аналіз нормативно-законодавчої бази за обраною темою дипломної роботи. Розглянуті найважливіші аспекти нормативно-законодавчого регулювання соціально-економічної діяльності суб'єкта господарювання та існуючі проблеми.

У третьому розділі наведені методи економічного аналізу результатів діяльності підприємства; визначені інформаційні джерела, які забезпечують проведення оцінки фінансового стану підприємства. Розглянуті показники, що використовуються для оцінки соціально-економічної діяльності підприємства. Визначено відповідні показники, на основі яких зроблені висновки щодо соціально-економічного стану даного підприємства і рекомендації щодо напрямків удосконалювання його подальшої діяльності.

*Приклад оформлення реферату дипломної роботи до звіту з
переддипломної практики*

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 60-80 друкованих сторінок без урахування додатків (спеціаліст); 80-100 друкованих сторінок без урахування додатків (магістр), 4 рис., 8 табл., 5 додатків, 46 джерел.

Мета роботи – вивчення, географічний аналіз та оцінка природного агроресурсного потенціалу Тернопільської області, визначення його структури і територіальних особливостей для пошуку оптимальних методів використання у сільському господарстві та встановлення взаємозв'язків між природно-географічними показниками території і еколого-економічними наслідками аграрної діяльності дослідження.

Об'єкт дослідження – природний агроресурсний потенціал Тернопільської області.

Методи дослідження – загальнонауковий, системний, ландшафтознавчий, статистико-математичний, районування, порівняльно-географічний, картографічний та інші.

У розділі „**Теорія та методика конструктивно-географічного дослідження сільськогосподарського природокористування**” розглянуто основні теоретичні положення вивчення природного агроресурсного потенціалу регіону. Визначена сутність природного агроресурсного потенціалу, особливості його використання, обсяги і структура як в області, так і в окремих районах.

У розділі „**Складові природного агроресурсного потенціалу Тернопільської області та їх використання у сільськогосподарському виробництві**” представлено результати конструктивно-географічного аналізу компонентів Тернопільської області: земельних, гідрологічних та агрокліматичних ресурсів.

У розділі „**Конструктивно-географічна оцінка природного агроресурсного потенціалу Тернопільської області для сільськогосподарського виробництва**” приділена увага вивченню територіальної структури ПАРП в межах області, що необхідно для визначення ролі і місця окремих складових ПАРП у процесі сільськогосподарського природокористування, а також для аналізу забезпеченості різними видами природних ресурсів та їх оптимального використання.

*Приклад оформлення змісту дипломної роботи***ЗМІСТ**

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ГЕОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	6
1.1. Природний агроресурсний потенціал і його структура.....	6
1.2. Природокористування в сільському господарстві, його особливості в процесі забезпечення сталого розвитку території.....	10
1.3. Методичні положення дослідження природного агроресурсного потенціалу обласного регіону.....	15
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ	20
РОЗДІЛ 2. ПРИРОДНИЙ АГРОРЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ І ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	21
2.1. Рельєф і ступінь його придатності для сільськогосподарського виробництва.....	21
2.2. Агрокліматичні ресурси.....	25
2.3. Водні ресурси й рівень водозабезпеченості сільського господарства.....	30
2.4. Земельні ресурси.....	31
2.4.1. Земельний фонд, його структура, оцінка земельних ресурсів.....	31
2.4.2. Структура сільськогосподарських угідь, їх використання.....	36
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ	41
РОЗДІЛ 3. ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО АГРОРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	43
3.1. Величина, структура та територіальна диференціація природного агроресурсного потенціалу.....	43
3.2. Еколого-географічні умови розвитку, розміщення і спеціалізації сільськогосподарського виробництва у природно-агроресурсних районах.....	51
3.4. Основні напрями використання природного агроресурсного потенціалу.....	57
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ	66
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	74

*Приклад оформлення вступу до дипломної роботи***ВСТУП**

Актуальність теми дослідження. Впровадження товарно-ринкових відносин між власниками природних ресурсів і природокористуванням зумовлюють нові підходи до розв'язання практичних проблем природокористування. Саме тому актуальними в сучасних умовах залишаються питання вивчення природного потенціалу, передусім, таких його компонентів, що визначають комплексний розвиток господарства регіонів. До них належить природний аграрний потенціал – основа розвитку сільського господарства – галузі, яка зазнає значної реструктуризації в усіх регіонах України. Особливо це стосується аграрно-промислових регіонів, в яких природний аграрний потенціал є основою розвитку господарства, ресурсом, що дозволяє забезпечити потреби населення і господарства у сировині і товарах народного споживання, а також зменшити залежність регіону від імпорту продуктів харчування.

Окремі аспекти цієї проблеми висвітлювалися у наукових працях українських та зарубіжних вчених. Разом з тим ще, залишаються недостатньо розробленими питання методики оцінки природного аграрного потенціалу, його еколого-економічної ефективності використання, немає аналізу змін у використанні такого потенціалу в трансформаційний період, недостатньо обґрунтовані шляхи використання природного аграрно-ресурсного потенціалу з метою створення регіональних екологічно стійких агросистем. Все це зумовило вибір теми та об'єкту дослідження.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є оцінка природного агроресурсного потенціалу території, з'ясування його структури та територіальних особливостей використання для оптимізації сільськогосподарського природокористування.

У відповідності до зазначеної мети були визначені такі **задачі**:

- з'ясувати теоретичні засади природокористування у сільському господарстві;

- виявлення основних компонентів природного агроресурсного потенціалу та визначення його величини, структури і територіальної диференціації в межах Тернопільської області;
- визначення продуктивності природного агроресурсного потенціалу в природних агроресурсних районах;
- оцінка екологічної ситуації, пов'язаної з використанням природного агроресурсного потенціалу;

Об'єкт дослідження – природний агроресурсний потенціал Тернопільської області.

Предмет дослідження – обсяги, структура та територіальна диференціація природного агроресурсного потенціалу, рівень його продуктивності та оптимізація використання.

Методи дослідження, використані матеріали. Методологічною основою дослідження є положення конструктивної географії, концепція сталого розвитку регіону, вчення про природно-ресурсний потенціал.

При розробці теми використано наукові праці В. А. Анучіна, Ю. А. Дмитрівського, Ф. Д. Заставного, Р. А. Івануха, М. М. Паламарчука, М. Д. Пістуна, В. П. Руденка, О. Г. Топчієва, О. І. Шаблія, та ін.

У роботі використовувалися загальнонаукові, спеціальні методи і підходи: системний, ландшафтознавчий, статистико-математичний, районування, порівняльно-географічний, картографічного моделювання та інші.

Практичне значення одержаних результатів. В дослідженні обґрунтовано основні напрями оптимізації використання природного агроресурсного потенціалу Тернопільської області.

Структура, обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, містить список використаних літературних джерел з 46 позицій. Робота нараховує – 78 сторінок, з них – 59 основного тексту, 4 ілюстрації, 8 таблиць, 5 додатків.